

Статті: ЛОГІКА, МЕТОДОЛОГІЯ І ФІЛОСОФІЯ НАУКИ

<https://doi.org/10.15407/fd2022.02.125>
УДК 101.1:001:4

Олег КУБАЛЬСЬКИЙ, кандидат філософських наук,
доцент, провідний науковий співробітник
ДУ «Інститут досліджень науково-технічного потенціалу
та історії науки ім. Г.М. Доброва», НАН України,
бульвар Тараса Шевченка, 60, Київ, 01032
kubalsky@nas.gov.ua
<https://orcid.org/0000-0002-7956-3150>

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ПЕРСПЕКТИВ КОДИФІКАЦІЇ МОВИ ЯК ЧИННИКА РОЗВИТКУ НАУКИ

Кодифікація мови має як свої переваги, так і свої недоліки, як свої перспективи, так і свої обмеження. Визначити це можливо не з лінгвістичних, а з метанаукових, а саме філософських позицій. В центрі процедури кодифікації виявляється створення спеціалізованих словників на базі певної національної мови. Мову науки також завжди розбудовують на основі певної національної мови — навіть якщо ця мова згодом слугує як мова міжнаціональної наукової комунікації (наприклад, англійська). При цьому кодифікація мови науки має відтворювати найбільш суттєві ресурси природної мови як символічної системи, а також розвивати інституційний потенціал науки на підставі можливостей мови як інституції. Кодифікація мови науки має виконувати три головні функції: описово-класифікаційну, системно-легітимізаційну та проєктивно-передбачувальну.

Мова науки є втіленням символічного універсуму, який досліджували соціальні феноменологи Пітер Бергер та Томас Лукман, і водночас має відповідати чотирьом головним функціям системи дії, які вирізняв Талкот Парсонс. Кодифікація є невинним процесом, який відображає і стимулює розвиток мови як символічної системи, значення якій задають конкретні мовні практики. Мова науки являє собою сукупність усіх мовних практик науковців різних галузей, ці практики мають бути узгодженими завдяки кодифікації мови науки, водночас саме вони постійно стимулюють оновлення кодифікації мови науки — завдяки створенню нових практик і нових наукових об'єктів для опису, класифікації, систематизації, а також екстраполяції застосування наявної термінології на нові наукові царини.

Ключові слова: кодифікація мови, мова науки, символічна система, соціальні інституції, функції кодифікації мови науки.

Цитування: Кубальський, О. (2022). Філософське осмислення перспектив кодифікації мови як чинника розвитку науки. *Філософська думка*, 2, 125—136. <https://doi.org/10.15407/fd2022.02.125>

Замість вступу

Кодифікація національної мови є процесом вироблення єдиної мовної системи на основі природної мови певної нації — причому це має бути система добре узгоджених між собою і однозначно визначених елементів. Тому досягнути кодифікації певної національної мови можна передусім виробленням всеохопного офіційного словника цієї мови, однак на практиці це радше зведення кількох базових словників певної мови. Тут доречно аналогія з дослідницькою програмою Людвіга Вітгенштайна, який від дуже амбітної, але не надто реалістичної спроби створення універсальної мови науки на засадах принципів «Логіко-філософського трактату» [Вітгенштайн, 2005б] перейшов до більш реалістичної і адекватної мовним реаліям стратегії поступового відтворення системи мови як сукупності окремих мовних ігор — обґрунтованої у «Філософських дослідженнях» [Вітгенштайн, 2005а]. Дійсно, наука виступає як універсалістський проект — наукові істини зберігають свою значущість в усіх соціальних та історичних контекстах, або, у будь-якому разі, мають зберігати таку значущість.

Проте від абстрактної постановки питання на універсалістському глобальному рівні неминуче відбувається перехід до партикулярних конкретних відповідей на рівні локальному. У кожному разі, укладання словників — справа фахівців, а ці фахівці послуговуються певною національною мовою, нехай навіть ця мова може і претендувати на статус мови міжнаціонального наукового спілкування. В історії так було з грецькою, латиною, французькою, німецькою, а тепер, здається, так є з англійською мовою в науці. Тому ключовим завданням кодифікації мови є вироблення мови науки, яка послуговується ресурсом певної національної мови, якщо йдеться про кодифікацію як завдання в межах певної держави. Таким чином, завдання відтворення і самовідтворення мови як символічної системи шоразу специфічно виконують на національному рівні — що відображається на специфіці функціонування національних академічних інститутів.

Однак певні універсалістські завдання зберігаються навіть для національної мови науки. Спробуємо визначити, яким чином кодифікація мови науки є результатом пошуку золотієї середини між універсалістськими завданнями національної мови науки та тими неминучими їхніми обмеженнями, які накладають соціальні контексти досягнення цих завдань.

Мова як медіатор між наукою і суспільством

Будь-яка національна мова спроможна бути основою для створення мови науки. Про це свідчить, зокрема, «Європейський словник філософій»: досить лише поглянути на те, як представлено у цьому словнику ключовий для науки термін «істина», який доволі варіативно адаптували представники науки і філософії різних національних традицій. Попри те, що «різні мови у помітно схожий спосіб відбивають еволюцію, яка відокремила поняття істини від його первинного контексту (поетичного, релігійного та юридичного),

зробила з нього філософське поняття і зрештою ввела його у царину науки», все ж тут же визнано, що з давніх часів наявні щонайменше три парадигми у тлумаченні істини: давньоєврейська (істина як непохитна згода людини з Богом), давньогрецька (істина як стан неприхованості та незабутності) та латинська (істина як правильність, нормативність, легітимність) [Кассен та ін., 2016: с. 56].

Для того, щоб можливість набути статус мови науки для національної мови стала дійсністю, необхідне виконання певних об'єктивних умов. Спробуємо проаналізувати ці умови, спираючись на концепцію чотирьох базових функцій, які, згідно з американським соціологом і філософом Талкотом Парсонсом, мають бути задоволеними для успішного функціонування будь-якої системи дії: адаптація, цілесюгнення, інтеграція та відтворення зразка. Цим функціям для Парсонса відповідають системи фізична, особистості, соціальна та культури. При цьому від суб'єктивного осмислення фізичної реальності особистістю відбувається перехід до соціального погодження щодо спільного надання значень такому осмисленню і врешті виробленню сталої культури, яка забезпечує трансляцію накопиченого успішного досвіду: «...різні елементи ситуації набувають особливих «значень» для его як «знаки» або «символи», які стають релевантними для організації його системи очікувань. Особливо там, де є соціальна взаємодія, знаки та символи набувають загальних значень і служать засобами комунікації між акторами. Коли з'являються символічні системи, які можуть опосередковувати комунікацію, ми можемо говорити про початок «культури», яка стає частиною систем дій відповідних акторів» [Parsons, 2005]. Звісно, функційні аспекти дійсно наявні в усіх згаданих Парсонсом царинах, проте як саме відбувається становлення функційного зв'язку між ними, необхідно у кожному конкретному випадку досліджувати окремо.

Наприклад, може скластися враження, що мова науки — це збірне поняття, яке охоплює лише сукупність словників різних наук. Але словники — це лише нормативна складова мовної кодифікації у науці, і нехай це ключова її складова, однак варто зважати й на інші складові, які разом зі словниками утворюють цілісність практик кодифікації мови науки.

Передусім необхідно з'ясувати, до якого середовища адаптується мова науки: це мовне середовище суспільства і соціальне середовище самої науки. По-перше, мова науки адаптується до реалій мовного середовища певного конкретного суспільства: воно може мати одну природну мову як панівну мову повсякденного спілкування чи кілька конкуруювальних або взаємно доповняльних мов спілкування. Крім того, наявні мови спілкування можуть бути більше або менше спорідненими з тими національними мовами, які вже є розвиненими як мови науки: наприклад, з англійською, німецькою, французькою тощо. По-друге, соціальне середовище має «народити» науку, тобто поява і розвиток науки мають бути продовженням розв'язання нагальних суспільних потреб, а точніше — наука має давати набагато ефективніші

розв'язання проблем для кожної із соціальних систем, аніж здатна сама ця система, як зауважує український філософ Михайло Бойченко [Бойченко, 2019]. На наш погляд, тут мова йде про контрфактичний статус академічних досягнень як певний ідеал комунікації щодо наявних суспільних практик. Таку контрфактичність досліджував німецький філософ Карл-Отто Апель [Апель, 2009]. Проте цей ідеальний потенціал ще потребує своєї актуальної практичної можливості втілення — навіть для самої науки. Потрібен зустрічний запит з боку суспільства на використання того потенціалу, який має наукове теоретичне знання. Якщо на науку відсутній об'єктивний запит у суспільстві, то ніякі штучні спроби зробити прагматичною певну наукову теорію не будуть мати практичного виправдання — навіть якщо назвати теорію «прагматикою».

Також необхідні фахівці, які використовують досягнення науки, і дослідники, які розвивають науку на сучасному рівні. Це й задає цілі для розвитку мови науки — для кого вона потрібна і яка саме потрібна. Крім того, слід враховувати таких важливих дієвців у питаннях кодифікації, як визнані авторитети [Beal, 2012]: це не лише фахівці-лінгвісти, але й широко відомі мовці — популярні письменники, журналісти, інші працівники медіасфери.

Далі слід врахувати нормативні аспекти, які інструменталізують завдання об'єднання усіх користувачів довкола мови науки — саме кодифікація мови науки спрощує таке об'єднання, адже порозуміння досягається максимально швидко і безпроблемно, якщо усі спілкуються однією мовою, у якій мінімізовані різночитання. Тут слід розрізнити два полюси, які однаково важливі для кодифікації: дескриптивність і прескриптивність, тобто описи і приписи [Beal, 2010].

Нарешті, сама по собі мова науки є транслятором певних цінностей — щонайменше цінностей наукового етосу, які доволі чітко виклав Роберт Мертон у своїй праці «Соціальна теорія і соціальна структура» [Merton, 1968: pp. 585—603]. Саме цінності задають взірці для наслідування і спрямовують розвиток кодифікації, адже дослідники і користувачі одностайно визнають кодифікацію «невпинним процесом» [Lázár, 2010; Nordquist, 2020; Takahashi 2020]. Варто звернути увагу на суттєвий аналіз процедури граничного обґрунтування, здійснений українським філософом Олексієм Ведровим [Ведров, 2014: сс. 89—113] — саме ця процедура теоретично обґрунтовує принципову незавершуваність утвердження норм, потребу їх перманентного уточнення і нового визнання. Класично це викладено у статті українського філософа Анатолія Єрмоленка [Єрмоленко, 2016]. Комунікативна філософія загалом, а особливо у версії трансцендентальної прагматики, розробленої Карлом-Отто Апелем [Апель, 2009; Кебуладзе, Єрмоленко, 2018], може бути чи не найбільш вдалим варіантом методологічного обґрунтування дослідження кодифікації (дивись, наприклад, версії нормативного тлумачення філософії у дискусії вітчизняних філософів [Зборовська, 2019]). Однак окремі аспекти аналізу кодифікації, і передусім аналіз конкретних мовленнєвих практик, все ж потребують залучення також методології Людвіга Вітгенштайна та його

послідовників у руслі аналітичної філософії — таких як Джон Остин [Austin, 1975] та Джон Сьорл [Searle, 2001], що відображено у сучасних оцінках ролі теорії мовленнєвих актів для аналізу мови та спроб її прояснення [Tsohatzidis, 2007]. Однак раніше все ж варто поглянути на процес кодифікації під кутом зору самовідтворення певної символічної системи, і тоді кодифікація постає своєрідним інструментом такого самовідтворення.

Мова як символічна система і як джерело наукового тезаурусу

Мову як символічну систему досліджував з філософських позицій Ернст Касирер, але його цікавила більшою мірою пластичність мови, її багатозначність. Кодифікація мови ставить перед собою прямо протилежне завдання — звести це розмаїття сенсів природної мови, властиву їй множинність мовних інтерпретацій до термінологічної однозначності, яка надає мові (вже як мові науки) бажаної для науки функційності. У цьому сенсі наука швидше виступає як своєрідний аналог ідеології. Але не політичної ідеології, а ідеології у тому сенсі, у якому цей термін вживали французький структураліст Ролан Барт [Barthes, 1972] або представник американської культурної антропології Кліффорд Гірц [Geertz, 1973]. Їхнє розуміння більш-менш можна вписати у ту в цілому близьку до функціоналізму теорію символічних універсумів, яку розробили американські філософи німецького походження Пітер Бергер та Томас Лукман. Для них символічні універсуми — це «такі втілення теоретичної традиції, які увібрали в себе різні царини значень і охоплюють інституційний порядок у всій його символічній тотальності» [Berger, Luckmann, 1991: р. 113]. Проте ці універсуми не відтворюються самі собою: кожен символічний універсум, згідно з Бергером і Лукманом, складається з сегментів спеціалізованих знань, функціонування яких обслуговує спеціальний персонал, який відповідає за правильне тлумачення термінів в межах цього сегменту: «Залежно від соціальної ділянки релевантності певного типу «знання», її складності та важливості у тій чи іншій колективності, «знання» може потребувати нових підтверджень за допомоги символічних об'єктів (таких, як фетиші та військові емблеми) та/або символічних дій (таких, як релігійний чи військовий ритуал)...уся трансляція інституційних значень містить у собі процедури контролю та легітимації. Вони додані до самих інституцій, а адмініструє їх персонал трансляції» [Berger, Luckmann, 1991: р. 88]. Цю схему Бергер і Лукман застосовують до усього соціуму, однак видається більш очевидним, що вона краще відображає функціонування наукового знання як системи: якщо для суспільства наявність певного обслуговувального персоналу для кожного сегменту знання виглядає значною мірою як метафора, то для системи наукового знання такий персонал існує буквально, причому він має цілком конкретні завдання щодо укладання словника/тезаурусу не лише для кожної науки зокрема, але й для кожної наукової школи в рамках визначених напрямів пізнання — спеціально.

Філологи також розглядають мову як символічну систему, яка розкриває себе у динаміці через мовлення, дискурс [McCarthy, Clancy, 2018], а тому кодифікація мови має бути завжди врівноваженою її розвитком, який забезпечено через перформативність мовлення [Boychenko, Yakovleva, Kushnir, 2019]. Цю перформативність певною мірою намагається відтворити теорія мовленевих актів Джона Остина та Джона Сьорля, про що було згадано вище.

Здається, саме аналітична філософія взяла на себе місію досягнення оперативної однозначності певних термінів — завдяки процедурам очищення мови від двозначностей і експлікації термінів [Мельник, Синиця, 2018; Синиця, 2017; Синиця, 2014]. Втім, якщо аналітична філософія претендує на прояснення мови як такої, завдання мови науки є дещо скромнішим — прояснити певні терміни для самої науки і її представників, а точніше, лише для експертів певного сегмента наукових знань. Типовим прикладом такого підходу, який є значно конкретнішим, а тому менш суперечливим і більш реалістичним, аніж надто узагальнювальні амбіції представників аналітичної філософії, є, наприклад, підхід Яако Гінтики, який розвивають сучасні дослідники: мова йде про різні варіанти утворення словників для конкретних наукових практик [Ditmarsch, Sandu, 2019]. Звісно, завжди залишається можливість використати такі наукові словники не лише для опису наявних наукових практик, але й для проектування майбутніх — у режимі творення за допомоги мови можливих світів [Mutanen, 2014]. Зрозуміло, що в підґрунті такого творення є наявні, реальні наукові світи, а можливі світи виступають лише тією чи іншою формою їх екстраполяції, і у більшому чи меншому ступені такої екстраполяції. Цей ступінь визначається не стільки рівнем розвитку фантазії науковців, скільки тими обмеженнями, які накладає на будь-які можливі світи практика функціонування відповідних соціальних інституцій.

Інституційні аспекти кодифікації мови

Мова сама є важливою соціальною інституцією, і у такій якості знаходиться у складному переплетенні з іншими соціальними інституціями [Codó, 2018] або ж функціонуванням психофізіологічної системи [Port, 2010]. Однак тут нас цікавить більше внутрішня інституційна логіка функціонування мови. Як уже було згадано на початку цієї статті, важливим інституційним інструментом кодифікації мови загалом, і особливо — мови науки, є укладання словників. Проте самі по собі словники є лише видимою і дещо омертвілою складовою властивих певній інституції живих і доволі мінливих практик користування мовою — у досить специфічних академічних умовах, які задають і контекст, і значення абстрактним самим по собі символам мови. Про цю ситуацію узагальнено писав Людвіг Вітгенштайн, коли зазначав, що вживання слів задає їхнє значення: «Якщо знак *не вживають*, то він не має значення» [Вітгенштайн, 2005б: с. 33]. Але вживання знаків не є ані довільним, ані таким, що може бути однозначно визначеним, як здавалося Вітгенштайну в «Логіко-філософському трактаті». Вживання знаків є релевантним певним мовним

практикам, які Вітгенштайн у «Філософських дослідженнях» називає мовними іграми [Вітгенштайн, 2005а: с. 95]. Мова науки є сукупністю великого розмаїття таких ігор, а кодифікація мови науки є спробою описати певні спільні «правила гри» для усіх тих мовних ігор, які претендують на статус «мови науки».

Варто спробувати дати функційне розрізнення тезауруса, лексикону і словника. Словник (dictionary) стосується усіх слів, які колись були і є у певній мові: словники бувають більш чи менш повними, а у широкому сенсі слова усі зібрання слів є словниками, у тому числі й тезаурус і лексикон є лише різновидами словників. Лексикон (lexicon) збирає усі слова, які використовуються у розмовній мові. Тоді як тезаурус (thesaurus) є зібранням усіх верифікованих і експлікованих термінів у тій чи іншій царині.

Важливим прикладом значущості тезаурусів є офіційно-діловий стиль (ОДС) і діловодство як практика використання цього стилю. Цей приклад дає добре зрозуміти, наскільки важливим є усталене і однозначне використання термінів, без якого було б неможливо досягати успішності практичного ведення справ. Тут строге застосування ОДС на практиці є передумовою ефективності мови діловодства, яка жорстко регламентована державними приписами та іншими інституційними кодексами. Усі відхилення від ОДС та мови діловодства передусім неминуче ведуть до похибок і втрат на практиці. Втім, за межами діловодства таке жорстке дотримання ОДС є канцеляризмом і псує естетику розмовної мови, а подекуди має також інші негативні наслідки.

Наприклад, українські філологи вже погодили використання фемінітивів в українській мові, що знайшло відображення у новому виданні Українського правопису [Український правопис, 2019: § 32, п. 4], відтак навіть Міністерство економіки України ще у 2020 рекомендувало їх до вжитку [Наказ, 2020], але у ОДС їх ще не визнали, а тому і досі слід писати «директор», а не «директорка» в усіх офіційних документах, якщо посаду директора обіймає жінка. Домінують такі роз'яснення до цієї ситуації від педагогів-практиків: «Оскільки фемінітиви в українській мові переважають у розмовному, публіцистичному та художньому стилях, натомість не притаманні офіційно-діловому та науковому, то їх використовувати НЕ рекомендовано в науковому та офіційно-діловому стилях мови, адже слід дотримуватися ЧИННОЇ норми» [Лозова, 2020]. Функціонал «директора» не передбачає ніяких гендерних варіацій, а тому і не передбачає термінологічного варіювання за гендерним принципом. Однак з погляду гендерної політики такий підхід є суспільно шкідливим, гендерно упередженим і гендерно дискримінаційним. У цьому випадку маємо справу з розбіжністю гендерного словника і словника ділового стилю, і конфлікт між ними лежить не лише у площині інтерпретацій, але передусім у площині функційної ефективності. Тож лише більш успішне вживання у суспільному житті, а не внутрішня позиція експертів у гендерній царині чи царині ділового стилю визначатиме, яка версія врешті-решт стане домінантною.

Таким чином, окрім певної ієрархії різного типу словників між собою за ступенем жорсткості застосування їхніх правил і приписів, існує також ситуація можливих конфліктів між словниками, які представляють різні сфери суспільного життя. Певною мірою узгодженням позицій сторін займається право, однак концептуальні питання у таких суперечках має розв'язувати все ж філософія. Адже у функціюванні інституцій ключовим є питання до-тримання цінностей, а саме філософія є найвищим і найбільш безстороннім арбітром у вирішенні ціннісних конфліктів. Зокрема, саме на це претендує комунікативна філософія.

Висновок. Кодифікація української мови як пріоритетне завдання розвитку науки в Україні

Кодифікація мови науки є спробою прескриптивно обмежити поле дескриптивно доступного. Така прескриптивність має кілька функційних завдань, які виправдовують її застосування, яке нерідко штучно трансформує те, що саме по собі існує інакше. По-перше, приписами можна краще упорядкувати те, що саме по собі упорядковується лише частково: тоді рідкісні випадки класифікують як винятки, а поширені розглядаються як типові. У мові науки це приводить до укладання тезаурусів, які виявляються більш строгими, ніж лексикони та більшість інших типів словників. Це *дескриптивно-класифікаційна* функція кодифікації мови науки. По-друге, приписи надають легітимації об'єктивно існуючим знанням про світ: завдяки науковим приписам ці знання починають утворювати наукову систему взаємно узгоджених знань на противагу атомарним об'єктивним знанням, кожне з яких зокрема ще не є наукою або основою для науки. Це *системно-легітимаційна* функція кодифікації мови науки. По-третє, приписи у мові науки окреслюють нові поля для наукових досліджень, зокрема допомагають формулювати проблеми там, де раніше наука взагалі їх не помічала: це *проективно-передбачувальна* функція кодифікації як упорядкування мови науки.

Усі ці три функції лише частково реалізовано в українській мові як мові науки, внаслідок того, що процес її кодифікації знаходиться у стані активного становлення. Хоча укладено багато словників і тезаурусів окремих наук, однак більшість академічних універсальних словників ще знаходяться у стадії їхнього формування.

Необхідно враховувати, що кодифікація будь-якої національної мови як мови науки не є панацеєю: у науці постійно здійснюються відкриття, які потребують розширення і уточнення наявних тезаурусів та універсальних словників. Не є винятком і українська мова. Понад те, оскільки у сфері багатьох наук ще не завершено повноцінне входження української науки у європейський та світовий науковий простір, у деяких відношеннях українська наука або ж втратила самодостатність, або ще не здобула її — остільки повноцінна кодифікація української мови як мови науки є певною мірою передчасною, а точніше — необхідно активно здійснювати підготовчі роботи

щодо такої кодифікації у середній перспективі без прагнення досягнути її імітації найближчим часом.

ДЖЕРЕЛА

- Апель, К.-О. (2009). *Дискурс і відповідальність: проблема переходу до екзистенціальної моралі* / Пер. В. Купліна. Київ: Дух і літера.
- Бойченко, М. (2019). Інституційні засади академічної доброчесності: філософська та правова концептуалізація. *Філософія освіти*, 1 (24), 97–114.
- Ведров, О. (2014). *Науки про суспільство та соціальний прогрес: Епістемологічні та етичні засади соціальних наук з погляду філософії комунікації*. Київ: Стилос.
- Вітгенштайн, Л. (1995а). Філософські дослідження / Пер. Є. Поповича. Вітгенштайн, Л. *Tractatus Logico-Philosophicus. Філософські дослідження* (сс. 87–310). Київ: Основи.
- Вітгенштайн, Л. (1995б). *Tractatus Logico-Philosophicus* / Пер. Є. Поповича. В: Вітгенштайн, Л. *Tractatus Logico-Philosophicus. Філософські дослідження* (сс. 5–86). Київ: Основи.
- Єрмоленко, А. (2016). Дискурс в архітектоніці мовної прагматики. *Філософська думка*, 4, 69–86.
- Зборовська, К. (2019). Нормативність філософського дискурсу: pro et contra. *Філософська думка*, 5, 6–20.
- Кассен, Б., Сігов, К., Васильченко, А. (упор.) (2016). *Європейський словник філософій: Лексикон неперекладностей*. Том 4. Київ: Дух і літера.
- Кебуладзе, В., Єрмоленко, А. (2018). Поняття комунікативної філософії і трансцендентальної прагматики. *Філософська думка*, 4, 126–129.
- Лозова, М. С. (2020). *Фемінітиви у новій версії українського правопису*. URL: <https://kppk.com.ua/pedrada/Lozova.pdf>
- Мельник, В. П. (ред.), Синиця, А. С. (ред.). (2017). *Антологія сучасної філософії науки, або усмішка ASIMO*. Львів: ЛНУ імені Івана Франка.
- Наказ Мінекономіки від 18.08.2020 № 1574 «Про затвердження зміни № 9 до Національного класифікатора ДК 003:2010». URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=c1108c0b-54f2-4e12-b196-efe22f195e05>
- Синиця, А. С. (ред.) (2014). *Антологія сучасної аналітичної філософії, або жук залишає коробку*. Львів: Літопис.
- Синиця, А. С. (2017). *Сучасна аналітична філософія: від прагматики мови до концептуалізації свідомості: монографія*. Львів: ЛНУ імені Івана Франка.
- Український правопис. (2019). Затверджено Українською національною комісією з питань правопису (протокол № 5 від 22 жовтня 2018 р.). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf>
- Austin, J. L. (1962). *How do things with words. The William James Lectures delivered at Harvard University in 1955* / Ed. by J. O. Urmson, M. Sbisà. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Barthes, R. (1972). *Mythologies* / Tr. by A. Lavers. London: Paladin.
- Beal, J. C. (2010). Prescriptivism and the suppression of variation. In: Hickey, R. (Ed.), *Eighteenth Century English. Ideology and Change* (pp. 21–37). Cambridge: Cambridge University Press.
- Beal, J. C. (2012). New Authorities and New Prescriptivism. In: Busse, U., Scheider, R., Schroeder, A. (Eds.), *Codification. Canons. and Curricula. Description and Prescription in Language and Literature* (pp. 183–210). Bielefeld: Aisthesis.
- Berger, P. L., Luckmann, T. (1991). *The Social Construction of Reality. A Treatise in the Sociology of Knowledge*. Harlow, England: Penguin Books.
- Boychenko, M., Yakovleva, O., Kushnir, O. (2019). Normative and performative aspects of social predictions in the context of philosophy of education. *Perspectives of Science and Education*, 2 (38), 25–37. DOI: <https://doi:10.32744/pse.2019.2.2>

- Codó, E. (2018). Language Policy and Planning, Institutions, and Neoliberalisation. In: Tolleson, J. W., Pérez-Milans, M. (Eds.), *The Oxford Handbook of Language Policy and Planning. Oxford Handbooks Online*. DOI: <https://doi:10.1093/oxfordhb/9780190458898.013.27>
- Ditmarsch, H. van, Sandu, G. (Eds.) (2019). *Jaakko Hintikka on Knowledge and Game-Theoretical Semantics*. E-book. URL: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-319-62864-6>
- Geertz, C. (1973). *Interpretation of Cultures: Selected Essays*. New York: Basic books.
- Lázár, P. A. (2010). *Principle and compromise in the dictionary. Interfaces of theory and application in lexicography. Doktori disszertáció*. URL: https://www.academia.edu/8642325/Principle_and_compromise_in_the_dictionary_Interfaces_of_theory_and_application_in_lexicography
- McCarthy, M., Clancy, B. (2018). *From Language as System to Language as Discourse. Preprint*. URL: <https://www.researchgate.net/publication/328334800>
- Merton, R. K. (1968). *Social Theory and Social Structure*. New York: The Free Press.
- Mutanen, A. (2014). Possible-worlds semantics, fiction, and creativity. *Metodički ogledi*, 21 (2/40), 53–69.
- Nordquist, R. (2020). Definition and Examples of Codification in English. *Thought Co*, Aug. 26, 2020. URL: [thoughtco.com/what-is-codification-language-1689759](https://www.thoughtco.com/what-is-codification-language-1689759).
- Parsons, T. (2005). *The social system*. Taylor & Francis e-Library. URL: <https://voidnetwork.gr/wp-content/uploads/2016/10/The-Social-System-by-Talcott-Parsons.pdf>
- Port, R. (2010). Language as a Social Institution: Why Phonemes and Words Do Not Live in the Brain. *Ecological Psychology*, 22 (4): 304–326. DOI: <https://doi:10.1080/10407413.2010.517122>
- Searle, J. (2001). *Rationality in action*. Cambridge: MIT Press.
- Takahashi, H. (2020). Processes of language codification —the case of the standardization of German pronunciation. In: Kimura, G. C., Fairbrother, L. (Eds), *A Language Management Approach to Language Problems: integrating macro and micro dimensions* (pp. 159–176). Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins. DOI: <https://doi:10.1075/wlp.7.08tak>
- Tsohatzidis, S.L. (Ed.) (2007). *John Searle's Philosophy of Language: Force, Meaning and Mind*, Cambridge: Cambridge University Press.

Одержано 17.05.2022

REFERENCES

- Apel, K.-O. (2009). *Discourse and responsibility: the problem of transition to existential morality / Tr. by V. Kuplin*. [In Ukrainian]. Kyiv: Spirit and Letter. [=Апель 2009].
- Austin, J. L. (1962). *How do things with words. The William James Lectures delivered at Harvard University in 1955 / Ed. by J. O. Urmson, M. Sbis*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Barthes, R. (1972). *Mythologies*, translated by Annette Lavers. London: Paladin.
- Beal, J. C. (2010). Prescriptivism and the suppression of variation. In: Hickey R. (Ed.), *Eighteenth Century English. Ideology and Change* (pp. 21–37). Cambridge: Cambridge University Press.
- Beal, J. C. (2012). New Authorities and New Prescriptivism. In: Busse, U., Scheider, R., Schroeder, A. (Eds.), *Codification. Canons. and Curricula. Description and Prescription in Language and Literature* (pp. 183–210). Bielefeld: Aesthesis,
- Berger, P. L., Luckmann, T. (1991). *The Social Construction of Reality. A Treatise in the Sociology of Knowledge*. Harlow, England: Penguin Books.
- Boichenko, M. (2019). Institutional principles of academic integrity: philosophical and legal conceptualization. [In Ukrainian]. *Philosophy of Education*, 1 (24), 97–114. [=Бойченко 2019].
- Boychenko, M., Yakovleva, O., Kushnir, O. (2019). Normative and performative aspects of social predictions in the context of philosophy of education. *Perspectives of Science and Education*, 2 (38), 25–37. DOI: <https://doi:10.32744/pse.2019.2.2>

- Codó, E. (2018). Language Policy and Planning, Institutions, and Neoliberalisation. In: Tolleson, J. W., Pérez-Milans, M. (Eds.), *The Oxford Handbook of Language Policy and Planning*. Oxford Handbooks Online. DOI: <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190458898.013.27>
- Ditmarsch, H. van, Sandu, G. (Eds.) (2019). *Jaakko Hintikka on Knowledge and Game-Theoretical Semantics*. E-book. URL: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-319-62864-6>
- Geertz, C. (1973). *Interpretation of Cultures: Selected Essays*. New York: Basic books.
- Kassen, B., Sigov K., Vasilchenko, A. (Eds.) (2016). *European dictionary of philosophies: Lexicon of the untranslatable / Vol. 4*. [In Ukrainian]. Kyiv: Dukh i litera. [=Кассен, Сігов, Васильченко 2016].
- Kebuladze, V., Yermolenko, A. (2018). The concept of communicative philosophy and transcendental pragmatics. [In Ukrainian]. *Philosophical Thought*, 4, 126—129. [=Кебуладзе, Ермоленко 2018].
- Lázár, P. A. (2010). *Principle and compromise in the dictionary. Interfaces of theory and application in lexicography. Doktori disszertáció*. URL: <https://www.academia.edu/8642325/>
- Lozova, M.S. (2020). Femininitives in the new version of Ukrainian spelling. [In Ukrainian]. URL: <https://kppk.com.ua/pedrada/Lozova.pdf> [=Лозова 2020].
- McCarthy, M., Clancy, B. (2018). *From Language as System to Language as Discourse. Preprint*. URL: <https://www.researchgate.net/publication/328334800>
- Melnik, V. P., Synytsia, A. S. (Eds.) (2017). *An anthology of modern philosophy of science, or a smile ASIMO*. [In Ukrainian]. Lviv: Ivan Franko National University of Lviv. [=Мельник, Синиця 2017].
- Merton, R. K. (1968). *Social Theory and Social Structure*. New York: The Free Press.
- Mutanen, A. (2014). Possible-worlds semantics, fiction, and creativity. *Metodički ogleđi*, 21 (2/40), 53—69.
- Nordquist, R. (2020). Definition and Examples of Codification in English. *Thought Co*, Aug. 26, 2020. URL: thoughtco.com/what-is-codification-language-1689759.
- Order of the Ministry of Economy dated 18.08.2020 № 1574 “On approval of change № 9 to the National Classifier DK 003: 2010”* (2020). [In Ukrainian]. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=c1108c0b-54f2-4e12-b196-efe22f195e05&title=NakazMinekonomikiVid18-08-2020-1574> [=Наказ 2020].
- Parsons, T. (2005). *The social system*. Taylor & Francis e-Library. URL: <https://voidnetwork.gr/wp-content/uploads/2016/10/The-Social-System-by-Talcott-Parsons.pdf>
- Port, R. (2010). Language as a Social Institution: Why Phonemes and Words Do Not Live in the Brain. *Ecological Psychology*, 22 (4), 304—326. DOI: <https://doi.org/10.1080/10407413.2010.517122>
- Searle, J. (2001). *Rationality in action*. Cambridge: MIT Press.
- Synytsia, A. S. (2017). *Modern analytical philosophy: from the pragmatics of language to the conceptualization of consciousness: a monograph*. [In Ukrainian]. Lviv: Ivan Franko National University of Lviv. [=Синиця 2017].
- Synytsia, A. S. (Ed.) (2014). *An anthology of modern analytical philosophy, or the beetle leaves the box*. [In Ukrainian]. Lviv: Litorus. [=Синиця 2014].
- Takahashi, H. (2020). Processes of language codification — the case of the standardization of German pronunciation. In: Kimura, G. C., Fairbrother, L. (Eds.), *A Language Management Approach to Language Problems: integrating macro and micro dimensions* (pp. 159—176). Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins. DOI: <https://doi.org/10.1075/wlp.7.08tak>
- Tsohatzidis, S.L. (Ed.) (2007). *John Searle’s Philosophy of Language: Force, Meaning and Mind*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ukrainian spelling* (2019). Approved by the Ukrainian National Commission on Spelling (Minutes № 5 of October 22, 2018). [In Ukrainian]. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf> [=Український правопис 2019].

- Vedrov, O. (2014). *Social Sciences and Social Progress: Epistemological and Ethical Principles of the Social Sciences in the Philosophy of Communication*. [In Ukrainian]. Kyiv: Stilos. [=Ведров 2014].
- Wittgenstein, L. (1995a). Philosophical research / Tr. by Ye. Popovych. [In Ukrainian]. Wittgenstein, L. *Tractatus Logico-Philosophicus. Philosophical Investigations* (pp. 87—310). Kyiv: Osnovy. [=Вітгенштайн 1995а].
- Wittgenstein, L. (1995b). *Tractatus Logico-Philosophicus* / Tr. by Ye. Popovych. [In Ukrainian]. Wittgenstein, L. *Tractatus Logico-Philosophicus. Philosophical Investigations* (pp. 5—86). Kyiv: Osnovy. [=Вітгенштайн 1995б].
- Yermolenko, A. (2016). Discourse in the architecture of language pragmatics. [In Ukrainian]. *Philosophical Thought*, 4, 69—86. [=Єрмоленко 2016].
- Zborovska, K. (2019). Normativity of philosophical discourse: pro et contra. [In Ukrainian]. *Philosophical Thought*, 5, 6—20. [=Зборовська 2019].

Received 09.06.2021

Oleh KUBALSKYI, PhD in Philosophy,
Associate Professor, Leading Researcher at the Dobrov Institute
for Scientific and Technological Potential and Science History Studies,
National Academy of Sciences of Ukraine,
60 Taras Shevchenko Boulevard, Kyiv, 01032
kubalsky@nas.gov.ua
<https://orcid.org/0000-0002-7956-3150>

PHILOSOPHICAL UNDERSTANDING OF PROSPECTS OF THE CODIFICATION OF LANGUAGE AS A FACTOR OF SCIENCE DEVELOPMENT

The codification of language has both its advantages and disadvantages, both its prospects and its limitations. It is possible to determine this not from linguistic, but from meta-scientific, namely philosophical positions. At the heart of the codification procedure is the creation of specialized dictionaries based on a particular national language. The language of science is also always built on the basis of a certain national language — even if this language later serves as the language of international scientific communication (for example, English). At the same time, codification of the language of science should reproduce the most significant resources of natural language as a symbolic system, as well as develop the institutional potential of science based on the capabilities of language as an institution. The codification of language of science should perform three main functions: descriptive-classification, system-legitimation and projective-predictive.

The language of science is the embodiment of the symbolic universe studied by social phenomenologists Peter Berger and Thomas Luckmann, and at the same time must correspond to the four main functions of the system of action, which were distinguished by Talcott Parsons. Codification is a relentless process that reflects and stimulates the development of language as a symbolic system, the meaning of which is set by specific language practices. The language of science is a set of all language practices of scientists in various fields, these practices must be harmonized through the codification of the language of science, while they constantly stimulate the renewal of codification of the language of science. It should be done through the creation of new practices and new scientific objects — and through the extrapolation of the application of existing terminology to new scientific fields as well.

Keywords: language codification, language of science, symbolic system, social institutions, functions of the language of science codification.